

25.11.2025

Asia: U 53/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission asetusehdotuksesta: Euroopan taloudellisen... Teema: kalatalous (U 53/2025 vp)

Eduskunta

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta, ke 26.11

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Meri Kallasvuo

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt Luonnonvarakeskuksen (Luke) lausuntoa valtioneuvoston U-kirjelmään, joka koskee kahta asetusehdotusta: 1) asetusehdotuksesta Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen, vaurauden ja turvallisuuden rahaston perustamisesta vuosiksi 2028–2034 (nk. kumppanuusasetus), ja 2) talousarvion menojen seurantaa ja tuloksellisuutta koskevan kehyksen sekä unionin ohjelmia ja toimintaa koskevien muiden horisontaalisten sääntöjen vahvistamisesta (nk. tuloksellisuusasetus). Luke kiittää mahdollisuudesta lausua kirjelmästä ja keskittyy tässä lausunnossaan kalatalouteen.

2 Lausunto

Luke pitää kumppanuusrahastoa koskevan asetusehdotuksen tavoitteita pääosin kannatettavina. Ehdotus sisältää merkittävän muutoksen, jossa siirrytään eri EU-rahastoista laadittavaan yhden rahaston malliin. Tämä voi tuoda hallinnollista yksinkertaistamista ja synergiaetuja, mutta sen onnistuminen edellyttää riittävän sektorit ylittävän osaamisen turvaamista sekä selkeitä pelisääntöjä kansalliselle päätöksenteolle ja sektorien väliselle koordinaatiolle. On tärkeää varmistaa, että kansallinen päätöksenteko toteutuu johdonmukaisesti eri alueiden ja elinkeinojen välillä ja että kumppanuussuunnitelman valmistelussa huomioidaan kalatalouden erityispiirteet.

Kalatalouden tiedonkeruuohjelma

Suomen kalatalouden EU-tiedonkeruuohjelma on keskeinen tietopohjaisen päätöksenteon ja kansainvälisen neuvonannon kannalta. Ohjelmassa kerätään biologisia, tilastollisia ja taloudellisia tietoja EU-lainsäädännön mukaisesti. Näitä tietoja hyödynnetään mm. Kansainvälisen merentutkimusneuvoston ICES:n kanta-arvioissa, jotka ohjaavat Itämeren saaliskiintiötä, sekä Luken tilastotuotannossa (Suomen viralliset tilastot vesiviljely, vapaa-ajankalastus, kaupallinen kalastus merellä, kalan tuottajahinta).

Nykyisellä ohjelmakaudella (2021–2027) tiedonkeruun rahoitus on ollut noin 17 miljoonaa euroa. On välttämätöntä, että rahoitustaso säilyy vähintään nykyisellä tasolla, jotta Suomi pystyy täyttämään EU:n velvoitteet ja vastaamaan kasvaviin tiedonkeruupaineisiin. Rahoituksen merkittävä leikkaus vaarantaisi velvoitteiden täyttämisen ja heikentäisi tietopohjaa, joka on edellytys kalakantojen kestäväälle hallinnalle ja sinisen biotalouden kehittämiseksi, ja joka tukee kansallisen

25.11.2025

ruokaturvan ja huoltovarmuuden toteutumista.

Kumppanuussuunnitelman sisältö ja joustavuus

Kumppanuussuunnitelmassa tulee huomioida YKP:n erityistavoitteet, kuten pienimuotoinen kalastus, vesiviljely ja sen kilpailukyky, sinisen talouden kehittäminen rannikolla ja sisävesissä sekä sukupolvenvaihdon tukeminen kalastus- ja vesiviljelyaloilla. Suunnitelman tulee mahdollistaa innovatiivinen ja monipuolinen kalatalouden kehittäminen. On tärkeää, että suunnitelma mahdollistaa riittävän joustavuuden rahoituksen kohdentamisessa, jotta voidaan vastata uusiin tarpeisiin, kuten kalatalousalan energiasiirtymään (esim. vähäpäästöiset alukset) ja ilmastotavoitteisiin.

Kalatalouden huomioiminen

Kalatalouden toimet on kumppanuussopimuksissa rajattu tarkkaan. Kalatalouden osalta niihin sisältyy vain kalatalouden kestävyiden, kilpailukyvyn ja häiriösietokyvyn vahvistaminen. Jotta Suomen kumppanuussuunnitelmiin voitaisiin myöntää määrärahoja myös muihin kalataloutta tukeviin toimiin, on kumppanuussopimukset laadittava joustavasti. Kalaa tai kalataloutta ei pidä poissulkea huoltovarmuuden kehittämisestä, elintarviketeollisuuden uudistamisesta tai ruokatarvikkeiden markkinoinnin edistämisestä. Kalataloutta ei pidä poissulkea myöskään Leader-toiminnasta, sillä se kattaa maaseudun ja ruuantuotannon edistämisen.

Suomen kalatalous on pieni, luonnonvarojen kestäväan käyttöön perustuva toimiala, jonka suunnitelmallinen ja pitkäjänteinen edistäminen on pystytty varmistamaan EU-rahastojen avulla. Jos Suomen tuleviin kumppanuussopimuksiin ei sisälly mahdollisuutta kalatalouden uudistamistoimenpiteiden jatkuvuudelle, on vaarana, että kalatalouden uudistamiskehitys pysähtyy tai kalatalous alkaa näivettyä.

Luke tukee yleistä tavoitetta sääntelyn keventämisestä, mutta kumppanuussopimuksessa on kuitenkin varauduttava kalatalouden säädösten lisääntymiseen ja yhteiskunnallisiin muutoksiin, ja varmistaa niille riittävä tuki. Ne edellyttävät pieneltä toimialalta panostusta sekä poikkeuksellista sopeutumiskykyä ja joustavuutta.

Rahoitusmekanismit

Komission ehdottama EU-väline on uusi rahoitusmekanismi, joka tarjoaa lisäjoustoa ennakkoimattomiin kriiseihin ja erityisiin tarpeisiin. Kalatalouden kannalta merkittävää on, että EU-välineestä voidaan rahoittaa YKP:n toimeenpanoa, tiedonkeruuta ja valvontaa. Tämä mahdollisuus tulee hyödyntää täysimääräisesti, jotta kansallista rahoituspainetta voidaan keventää ja varmistaa velvoitteiden täyttäminen. Maakohtaisen rahanjaon tulee perustua objektiivisiin kriteereihin.

Joustavuus ja tulospäristeisuus

Komission ehdottama tulospäristein maksatus kannustaa tuloshakuisuuteen ja toimenpiteiden vaikuttavuuteen, mutta se voi lisätä hallinnollista painetta. Kalatalouden osalta on varmistettava, että indikaattorit ovat realistisia ja aidosti

25.11.2025

tuloksia mittaavia, ja että hallinnollinen taakka pysyy kohtuullisena.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luke pitää kumppanuusrahastoa koskevan asetusehdotuksen tavoitteita pääosin kannatettavina. Ehdotus sisältää merkittävän muutoksen, jossa siirrytään eri EU-rahastoista laadittavaan yhden rahaston malliin. Tämä voi tuoda hallinnollista yksinkertaistamista ja synergiaetuja, mutta sen onnistuminen edellyttää riittävän sektorit ylittävän osaamisen turvaamista sekä selkeitä pelisääntöjä kansalliselle päätöksenteolle ja sektorien väliselle koordinaatiolle. On tärkeää varmistaa, että kansallinen päätöksenteko toteutuu johdonmukaisesti eri alueiden ja elinkeinojen välillä ja että kumppanuussuunnitelman valmistelussa huomioidaan kalatalouden erityispiirteet.

Luke antaa seuraavat suositukset:

- Kalatalouden tiedonkeruun rahoitus tulee turvata vähintään nykyiselle tasolle.
- Kumppanuusperiaatteen toteuttamisessa kannattaa panostaa kansalliseen koordinaatioon ja luoda selkeät käytännöt sektorien väliselle yhteistyölle ja päätöksenteolle, jotta prosessi on läpinäkyvä ja tasapuolinen.
- Kumppanuussuunnitelman tulee mahdollistaa innovatiivinen ja monipuolinen kalatalouden kehittäminen. Lisäksi valmistelussa on syytä kiinnittää huomiota kalatalouden erityispiirteisiin, kuten pienimuotoiseen kalastukseen, vesiviljelyyn, sinisen talouden kehittämiseen ja sukupolvenvaihdon tukemiseen.
- Kalaa tai kalataloutta ei pidä poissulkea huoltovarmuuden kehittämisestä, elintarviketeollisuuden uudistamisesta tai ruokatarvikkeiden markkinoinnin edistämisestä.
- Rahoituksen kohdentamisessa on varmistettava riittävä joustavuus, jotta voidaan vastata uusiin tarpeisiin esimerkiksi energiasiirtymän ja ilmastotavoitteiden osalta.
- Tuloperusteiset indikaattorit tulee määritellä selkeästi ja pyrkiä minimoimaan hallinnollinen taakka.

Hannu Laitinen

Hallintojohtaja

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 25.11.2025 klo 11:06:16.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:

Meri Kallasvuo

Meri Kallasvuo, Riikka Venesjärvi, Kaija Saarni, Joni Tiainen, Nina Peuhkuri, Mika Rahikainen

Liitteet:

Tiedoksi: